

بررسی خداشناسی و خداگرایی فطری

با تکیه بر مبانی حکمت صدرایی

مهدی نجفی افرا،* دانشیار گروه فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی
علی حیدری،** دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه شهید رجایی تهران

چکیده

فطرت یکی از مبانی مهم در انسان‌شناسی دینی است. از آنجایی که انسان محور همه علوم انسانی است، اعتقاد به انسان‌شناسی فطری موجب جهت‌گیری خاصی در این علوم می‌گردد. فطرت انسانی همان هستی خاص انسان است که لوازم و ویژگیهای خاصی را در پی دارد که از آنها بعنوان فطریات یا ویژگیهای فطری یاد میشود. خداشناسی و خداگرایی فطری از مهمترین مصادیق فطریاتند.

نوع نگاه به فطرت در اندیشه اسلامی و غربی متفاوت است. برخی از اندیشمندان مسلمان معتقد به خداگرایی فطری هستند و برخی دیگر به خداشناسی فطری معتقدند؛ از گروه دوم، برخی خداشناسی فطری را از سنخ علم حضوری می‌شمارند و طیف دیگر آن را از سنخ علم حصولی میدانند.

بر اساس مبانی مبرهن حکمت صدرایی، از جمله: اصالت وجود، فقر وجودی، وحدت تشکیکی یا شخصی دانستن هستی در پرتو تحلیل عمیق اصل علیت و نیز توجه به نامتناهی بودن هستی خداوند، میتوان تبیینی قابل دفاع از خداشناسی فطری، بمعنای علم حضوری و شهود درونی فقر و ربط به حق ارائه داد. با پذیرش این زمینه فطری سهولت زمینه برای استدلال و

علم حصولی فطری، بمعنای بدیهی غیراولی فراهم میشود؛ استدلالهای عقلی متعدد در اثبات وجود خدا، مؤید بدیهی غیراولی بودن خداشناسی حصولی است. در نهایت، با تبیین خداشناسی فطری، خداگرایی فطری - کشش درونی بسوی خدا - به آسانی تبیین میشود، زیرا امکان ندارد موجودی فقر و نیاز محض و عین ربط به کمال و جمال مطلق باشد ولی مجذوب جمیل علی الاطلاق نگردد.

کلیدواژگان

فطرت
خداشناسی فطری
فقر وجودی
خداگرایی فطری

بیان مسئله

فطرت یکی از مبانی و مسائل مهم در انسان‌شناسی و خداشناسی در رویکرد دینی است. در انسان‌شناسی دینی فطرت بعنوان مشخصه انسان بوده و فطریات عامل تمایز او از سایر حیوانات شمرده میشوند. در بحث خداشناسی نیز فطرت بعنوان یکی از شیوه‌های

(نویسنده مسئول) *Email: mhnjaf2002@yahoo.cam

**Email: heydarisibron@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۴/۵/۲۸ تاریخ تأیید: ۹۴/۸/۶